

Діалектичний підхід до структурно-функціонального менеджменту в системі оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення

Олександр Ажиппо
Галина Путятіна

Харківська державна академія фізичної культури,
Харків, Україна

Мета: обґрунтувати зміст структурно-функціонального менеджменту системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності.

Матеріал і методи: аналіз літературних джерел та документів, системний підхід, діалектичний підхід, системно-функціональний аналіз, організаційний аналіз.

Результати: діалектика пізнання структурно-функціонального менеджменту системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності передбачає зв'язок теорії і практики; принципи пізнання реального світу, детермінованості явищ, взаємодії зовнішнього і внутрішнього, об'єктивного і суб'єктивного.

Висновки: досягнення основної мети системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення на державному та регіональному рівнях забезпечується вирішенням комплексу завдань.

Ключові слова: система оздоровчо-рекреаційної рухової активності, функціональний менеджмент, діалектичний підхід.

Вступ

Формування та забезпечення реалізації державної політики у системі оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення потребує удосконалення структурного оформлення виконання зазначених функцій. В Україні створена система державного управління в означеній сфері, яка сприяє реалізації державної політики, розроблені певні механізми її реалізації. Але на сучасному етапі розвитку української держави виникає необхідність діалектичного підходу до усвідомлення та переосмислення змін соціально-економічного, політичного, демографічного та духовного життя людей з метою винайдення шляхів для покращання умов щодо забезпечення адекватної рухової активності. Важливо не втратити позитивного досвіду, напрацьованого десятиліттями, а також виокремити сучасні проблеми сфери та окреслити можливі варіанти їх вирішення [1; 7; 9].

Для функціонерів сфери фізичної культури та спорту проблема здорової нації наразі є вкрай актуальною – стресовий характер життя, низька оплата праці і економічна стратегія – все це сьогодні негативно впливає на стан здоров'я людини. Історія дала нашому поколінню в Україні унікальний випадок: трансформаційний період. За останні десятиліття в соціально-гуманітарних науках істотно зріс інтерес до проблем безпечного існування людини. Потреба в новому погляді на світ і на те місце, яке займає в ньому людина, примушують дослідників шукати нові шляхи осмислення і вирішення прадавніх світоглядних проблем. Вектор пізнання переміщується і на феномени, пов'язані із запобіганням загрозам в повсякденному житті, із забезпеченням особистої і соціальної безпеки [2; 6; 8].

Соціально-економічний аналіз підстав безпечного розвитку суспільства створює можливість теоретичного обґрунтування і практичного втілення таких заходів, які дозволяють максимально уникати негативного впливу зовнішнього середовища. Дієвим кроком у вирішенні означених проблем є реалізація Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025

року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація», в якій на основі результатів аналізу світового досвіду та сучасного стану розвитку вітчизняної системи оздоровчої рухової активності визначено мету та основні завдання, спрямовані на створення умов для підвищення рівня залучення населення до оздоровчої рухової активності, що сприятиме розв'язанню гуманітарних і соціально-економічних проблем для особи, суспільства та держави.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи ХДАФК на 2016–2018 рр., тема: «Методологічні основи стратегічного розвитку сфери фізичної культури та спорту в регіоні», № держреєстрації 0113U004615.

Мета дослідження: обґрунтувати зміст структурно-функціонального менеджменту системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності.

Матеріал і методи дослідження

Аналіз літературних джерел та документів, системний підхід, діалектичний підхід, системно-функціональний аналіз, організаційний аналіз.

Результати дослідження та їх обговорення

Поглиблення реформування економіки суттєво впливає на розвиток ринкових відносин в сфері фізичної культури і спорту в Україні, що характеризується змінами форм власності, форм господарювання, правил, прийомів управління фізичною культурою та спортом, якістю популяризації здорового способу життя. Сталий розвиток ринкової економіки має певні соціальні орієнтири на якість життєдіяльності населення, на виховання людини, яка має гармонійне поєднання в собі духовного багатства, моральну чистоту та фізичну досконалість через формування потреби у веденні здорового способу життя. Місія фізичної культури та спорту передбачає створення умов

для забезпечення гармонійного розвитку особистості, оптимальної рухової активності кожної людини як потенціалу розвинутого в соціальному та економічному плані суспільства [7].

Вітчизняними науковцями сформовано сучасне уявлення про систему оздоровчо-рекреаційної рухової активності – як сукупності взаємопов'язаних та взаємодіючих суб'єктів для залучення людей до відповідної рухової активності:

- суб'єкти, які організують та здійснюють заходи із залучення до рухової активності;
- суб'єкти, які сприяють залученню людини до рухової активності;
- суб'єкти, які забезпечують управління взаємодією названих суб'єктів [3].

Організаційно-управлінська та економічна діяльність в системі оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення направлена на задоволення зростаючих потреб населення в фізкультурно-оздоровчих послугах високої якості, які сприятимуть розвитку людського потенціалу, впровадженню європейської системи цінностей та розвитку сфери фізичної культури і спорту в регіонах та в країні.

Спираючись на теорію структурного функціоналізму Толкотта Парсонса [5], можна виділити чотири функції системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення, саме (схема AGIL):

- 1) адаптація (A) (забезпечує економічна підсистема суспільства, яка впливає на систему через зовнішні фактори);
- 2) досягнення мети (G) (забезпечує політична підсистема суспільства);
- 3) інтеграція (I) (забезпечують правові інститути та звичаї);
- 4) відтворення структури (L) (забезпечують система вірувань, мораль, інститути виховання).

Структурно-функціональний аналіз системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення на державному рівні дозволяє стверджувати, що досягнення зазначеної мети: «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» передбачає реалізацію таких функцій:

- забезпечення координації дій усіх заінтересованих суб'єктів;
- планування та прогнозування оцінки рівня фізичного здоров'я та фізичної підготовленості різних груп населення;
- організація нових інституцій (Всеукраїнського фонду розвитку рухової активності та здорового способу життя «Активна Україна – здорова нація»);
- упорядкування діючої організаційної структури системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності та її нормативно-правове регулювання;
- регулювання загальнодоступних спортивних заходів для активного сімейного відпочинку в місцях масового відпочинку громадян;
- мотивація;
- організаційне проектування;
- моніторинг;
- маркетинг.

Дієвим заходом щодо адаптації та інтеграції системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення є створення організаційних умов для проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення, яке роз-

почато в регіонах з січня 2017 р. та може бути представлено як декомпозиція стандартів життєдіяльності населення через комплексний аналіз показників фізичного стану [4].

Безсумнівно, що суб'єкти управління, формуючи своє коло стратегічних завдань щодо забезпечення оптимальної рухової активності населення, також виконують функцію координації і контролю діяльності регіональних інституцій. Складовою частиною в це коло завдань входить створення моніторингової системи з опорними точками в регіонах. В Харківському регіоні структурно-функціональний менеджмент системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення сформований наступним чином:

- менеджмент системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення в регіоні по зв'язкам поєднує всі сфери життєдіяльності та має бути в стані інформаційного обміну зі структурами влади, бізнесом, громадськими інституціями та безпосередньо населенням;
- регіональна здоров'ярозвиваюча політика, яка передбачає переговорний та узгоджений механізм за рахунок ресурсного потенціалу (фінансово-економічного, інноваційно-інвестиційного, медико-педагогічного, людського та рекреаційного) через формування бази даних, орієнтовуючись на соціальні стандарти та організаційно-економічні нормативи;
- стратегія розвитку фізкультурно-спортивних організацій регіону, яка реалізується через впровадження здоров'язберігаючих технологій, підвищення якості послуг; формування балансового механізму попиту та інтересів населення.

Висновки

Досягнення основної мети системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення на державному та регіональному рівнях забезпечується вирішення наступних завдань:

- комплексна оцінка ресурсного потенціалу всіх суб'єктів системи;
- аналіз організаційного механізму регіонального управління фізичною культурою та спортом на основі методики менеджмент-аудиту;
- розробка соціально-ринкового механізму інноваційного розвитку системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення, у якому, на відміну від існуючих підходів, враховано платоспроможний попит на «кошик послуг» фізкультурно-оздоровчих послуг, корегуючий фактор потреб споживачів, об'єми фізкультурно-оздоровчих послуг з урахуванням економічного стану сфери фізичної культури і спорту та її інноваційного потенціалу, що дозволяє посилити соціально-ринкову складову у діяльності регіональних органів управління фізичною культурою і спортом;
- визначення балансу інтересів виробника фізкультурно-оздоровчих послуг, регіональної влади, населення і конкурентів;
- формування підходів до визначення специфічних галузевих, регіональних та інноваційних характеристик системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності, в тому числі: орієнтири розвитку конкурентного середовища в регіоні, ступінь комерційного впливу конкурентів на ціноутворення, розробка системи дієвого моніторингу;
- розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення систем менеджменту та маркетингу фізкультурно-спортивних організацій різних форм власності;

• розробка рекомендацій щодо формування системи внутрішніх та зовнішніх комунікацій регіональних фізкультурно-спортивних організацій.

Організаційний механізм системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення забезпечується ресурсами, враховуючи пріоритети збільшення зайнятості населення, соціальної інтеграції, гендерної рівності, рівного доступу до об'єктів та послуг, солідарності між по-

коліннями, доступу до інформації та участі в різних аспектах спорту для розвитку особистості, почуття індивідом ідентичності та приналежності, фізичного та психічного благополуччя, розширення прав та можливостей.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку передбачають розробку та впровадження технології підвищення ефективної роботи суб'єктів системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що немає конфлікту інтересів, який може сприйматися таким, що може нанести шкоду неупередженості статті.

Джерела фінансування. Ця стаття не отримала фінансової підтримки від державної, громадської або комерційної організації.

Список використаної літератури

1. Ажиппо, О.Ю., Саннікова, М.В. (2017), "Нормативно-правові засади регулювання сфери рухової активності і здоров'я різних верств населення", *Інтеграційні питання сучасних технологій, спрямованих на здоров'я людини*, Випуск 1, С. 221-224.
2. Андреева, О.В. (2014), *Фізична рекреація різних груп населення*, Київ.
3. Дутчак, М., Баженков, Є. (2015), "Теоретичний аналіз дефініції "оздоровчо-рекреаційна рухова активність"", *Спортивна наука України*, № 5(69), С. 56-63.
4. Міністерство молоді та спорту України (2016), *Про затвердження тестів і нормативів проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України*, Наказ від 15.12.2016 р. № 4665, Київ.
5. Парсонс, Т. (1994), "Функциональная теория изменения", *Американская социологическая мысль*, под ред. В. И. Добренкова, Изд-во МГУ, Москва, С. 254-262, ISBN 5-211-03099-0.
6. Осипцов, А.В., Пристинський, В.М. (2017), *Формування загальнолюдських цінностей у студентської молоді в контексті фізичного виховання і здорового способу життя*, Маріуполь.
7. Путятіна, Г.М., Горбачов, В.Є. (2013), "Організаційний механізм регіонального управління сферою фізичної культури та спорту", *Слобожанський науково-спортивний вісник*, № 5, С. 200-204.
8. Leonov, Ya., Prikhod'ko, I.I. & Putiatina, G. (2013), "Internal resource of development of the sphere of physical culture and sport in new Ukrainian economy", *Teoriya i praktika fizicheskoy kultury*, No. 3, режим доступу: <http://teoriya.ru/en/node/377>.
9. WHO Regional Office for Europe (2015), *Physical activity strategy for the WHO European Region. 2016-2025*, Copenhagen.

Стаття надійшла до редакції: 03.11.2017 р.

Опубліковано: 30.12.2017 р.

Аннотация. Александр Ажиппо, Галина Путятіна. **Диалектический подход к структурно-функциональному менеджменту в системе оздоровительно-рекреационной двигательной активности населения.** **Цель:** обосновать содержание структурно-функционального менеджмента системы оздоровительно-рекреационной двигательной активности. **Материал и методы:** анализ литературных источников и документов, системный подход, диалектический подход, системно-функциональный анализ, организационный анализ. **Результаты:** диалектика познания структурно-функционального менеджмента системы оздоровительно-рекреационной двигательной активности представляет собой связь теории и практики; принципы познания реального мира, детерминированности явлений, взаимодействия внешнего и внутреннего, объективного и субъективного. **Выводы:** достижение основной цели системы оздоровительно-рекреационной двигательной активности населения на государственном и региональном уровнях обеспечивается решением комплекса задач.

Ключевые слова: система оздоровительно-рекреационной двигательной активности, структурно-функциональный менеджмент, диалектический подход.

Abstract. Oleksandr Aghyppo & Galina Putiatina. **Dialectical approach for structural and functional management in the health-improving and recreational motor activity system of the population.** **Purpose:** substantiate the content of structural and functional management system of recreational motor activity. **Material & Methods:** analysis of literature sources and documents, system approach, dialectical approach, system-functional analysis, organizational analysis. **Results:** the dialectic of cognition of structural and functional management system of recreational motor activity presupposes a connection between theory and practice; the principles of cognition of the real world, the determinism of phenomena, the interaction of external and internal, objective and subjective. **Conclusion:** achievement of the main goal of recreational motor activity system of the population at the state and regional levels is provided by the solution of a complex of tasks.

Keywords: system of recreational motor activity, functional management, dialectical approach.

References

1. Azhyppo, O.Iu. & Sannikova, M.V. (2017), "Normative-legal principles of regulation of the sphere of motor activity and health of different sections of the population", *Intehratsiini pytannia suchasnykh tekhnolohii, spriamovanykh na zdorov'ia liudyny*, Vol. 1, pp. 221-224. (in Ukr.)
2. Andrieieva, O.V. (2014), *Fizychna rekreatsiia riznykh hrup naseleння* [Physical recreation of different groups of the population], Kyiv. (in Ukr.)
3. Dutchak, M. & Bazhenkov, Ie. (2015), "Theoretical analysis of the definition Recreational and recreational motor activity", *Sportyvna nauka Ukrainy*, No. 5(69), pp. 56-63. (in Ukr.)
4. Ministry of Youth and Sports of Ukraine (2016), *On approval of tests and standards for conducting an annual assessment of physical preparedness of the population of Ukraine*, Order dated 15.12.2016 No. 4665, Kyiv. (in Ukr.)
5. Parsons, T. (1994), "Functional theory of change", *Amerikanskaya sotsiologicheskaya misl*, red. V.I. Dobrenkov, Izd-vo MGU, Moscow, pp. 254-262, ISBN 5-211-03099-0. (in Russ.)
6. Osiptsov, A.V. & Prystynskiy, V.M. (2017), *Formuvannia zahalnohliudskykh tsinnostei u studentskoi molodi v konteksti fizychnoho vykhovannia i zdorovoho sposobu zhyttia* [Formation of universal values in students' youth in the context of physical education and healthy

lifestyles], Mariupol. (in Ukr.)

7. Putiatina, H.M. & Horbachov, V.Ie. (2013), "Organizational Mechanism of Regional Governance in the Field of Physical Culture and Sports", *Slobozans'kij naukovno-sportivnij visnik*, No. 5, pp. 200-204. (in Ukr.)

8. Leonov, Ya., Prikhod'ko, I.I. & Putiatina, G. (2013), "Internal resource of development of the sphere of physical culture and sport in new Ukrainian economy", *Teoriya i praktika fizicheskoy kultury*, No. 3, available at: <http://teoriya.ru/en/node/377>.

9. WHO Regional Office for Europe (2015), *Physical activity strategy for the WHO European Region. 2016-2025*, Copenhagen.

Received: 03.11.2017.

Published: 30.12.2017.

Відомості про авторів / Information about the Authors

Ажиппо Олександр Юрійович: д. пед. н., професор; Харківська державна академія фізичної культури: вул. Клочківська 99, м. Харків, 61058, Україна.

Ажиппо Александр Юрьевич: д. пед. н., профессор; Харьковская государственная академия физической культуры: ул. Клочковская 99, г. Харьков, 61058, Украина.

Oleksandr Aghypko: Doctor of Science (Pedagogical), Professor; Kharkiv State Academy of Physical Culture: Klochkivska str. 99, Kharkiv, 61058, Ukraine.

ORCID.ORG/0000-0001-7489-7605

E-mail: aghypko@yandex.ua

Путятіна Галина Миколаївна: к. фіз. вих., доцент; Харківська державна академія фізичної культури: вул. Клочківська 99, м. Харків, 61058, Україна.

Путятина Галина Николаевна: к. физ. восп., доцент; Харьковская государственная академия физической культуры: ул. Клочковская 99, г. Харьков, 61058, Украина.

Galina Putiatina: PhD (Physical Education and Sport), Associate Professor; Kharkiv State Academy of Physical Culture: Klochkivska str. 99, Kharkiv, 61058, Ukraine.

ORCID.ORG/0000-0002-9932-8326

E-mail: putiatina.g@gmail.com